

Factsheet Begrotingsbehandeling: Kennis en onderzoek post-COVID

Onderwerp: post-COVID	
Kernboodschap / inleidende tekst voor het "blokje" na de inleidende tekst	<ul style="list-style-type: none"> • Post-COVID is een belangrijk onderwerp. • Uit recent onderzoek blijkt dat één op de acht mensen langdurig klachten ervaren na het doormaken van een COVID-infectie. • Dit heeft grote invloed op de persoonlijke en professionele levenssfeer van diegenen die het treft. • Het is nog niet mogelijk een diagnose te stellen, waardoor het ook niet mogelijk is een eenduidig behandelplan op te stellen. Onderzoek is hiervoor noodzakelijk. • Ik ben blij met het vele onderzoek wat er nationaal en internationaal al naar post-COVID gedaan wordt. • In het commissiedebat van 16 juni jl. heb ik toegezegd mij in te zetten voor expertisecentra voor post-COVID. • C-support en NFU werken op dit moment uit hoe kennis en ervaring uit wetenschap, onderzoek en praktijk op het gebied van post-COVID op structurele wijze bijeengebracht kunnen worden (vormgeving expertisecentrum). • Eerder heb ik uw Kamer laten weten, dat een expertisecentrum kan werken onder de voorwaarde dat deze niet beperkt hoeft te worden tot één fysieke locatie. • Op dit moment bereiden de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU) en het Kennisinstituut IVM een overkoepelende kennisagenda voor, waarbij nationale en internationale onderzoeken op het gebied van post-COVID worden samengebracht en geanalyseerd op hun toepassing in Nederland. • Uit deze activiteiten zal tevens blijken of en zo ja, welk aanvullend onderzoek nodig is. Biomedisch onderzoek is hier een belangrijk onderdeel van. Daar houden de NFU, de Federatie Medisch Specialisten (FMS) en het Nederlandse Huisartsen Genootschap (NHG) zich mee bezig. Recent heeft VWS hierover het eerste concept van het plan van aanpak ontvangen. • VWS betreft bij de gesprekken met betrokkenen onder meer patiëntenorganisaties (zoals PostCovid NL, Long Covid Nederland en Longalliantie Nederland) bij de trajecten om te borgen dat de onderzoeken aansluiten bij de behoefte vanuit het veld. • De focus ligt eerst op de kennisagenda post-COVID; de stip op de horizon is het meenemen van klachten na andere infectieuze aandoeningen.
Samenvatting van onderwerp dat voorligt	Met de inspanningen in 2023 op het gebied van onderzoek, beleid en ondersteuning (incl. communicatie) heeft VWS er vertrouwen in dat de komende periode de kennis zal toenemen en breder in de samenleving gehoor vindt, opdat de aandacht, ondersteuning en zorg voor mensen met post-COVID steeds beter wordt.
Context/ achtergrondinformatie	<p>Op dit moment vindt al veel onderzoek plaats. Zo zijn er achttien onderzoeken in het programma van ZonMw naar post-COVID. Van deze onderzoeken zijn twaalf biomedisch van aard dan wel met een biomedische component. Naar verwachting zijn deze onderzoeken in 2023/2024 gereed, maar de precieze timing moet nog duidelijk worden.</p> <p>Ook andere partijen doen onderzoek naar post-COVID, zoals academische en perifere ziekenhuizen.</p> <p>Het is belangrijk om (inter)nationale post-COVID onderzoeken te bundelen in een kennisagenda. De focus ligt op post-COVID, maar het is de bedoeling hier op den duur klachten na andere infectieziekten bij te betrekken. Een ander doel van de kennisagenda is na te gaan of en welk aanvullend</p>

	<p>onderzoek er nog nodig is m.b.t. post-COVID.</p>
<p>Handelingsperspectief (wat doen we als VWS aan dit probleem)</p>	<p><u>Onderzoeken</u> Op nationaal en internationaal niveau vinden vele onderzoeken naar post-COVID plaats. Ook in 2023 blijft VWS dit via C-support, het RIVM en ZonMw faciliteren.</p> <p><u>Ondersteuning, advies en zorg</u> Naast het faciliteren van wetenschappelijk onderzoek blijft VWS zich in 2023 inzetten voor ondersteuning, advies en zorg voor mensen met post-COVID klachten. Dit gebeurt bijvoorbeeld via C-support, PostCovidNL en de regeling voor paramedische herstelzorg (die verlengd is tot 1 augustus 2023).</p> <p><u>Kennisagenda</u> Daarnaast zetten de NFU, het kennisinstituut IVM, de FMS en het NHG zich de komende periode in om te komen tot een overkoepelende kennisagenda. Daar worden onder meer ZonMw, het RIVM en de patiëntenorganisaties (zoals PostCovid NL, Long Covid Nederland en Longalliantie Nederland) bij betrokken.</p> <p><u>Expertisecentrum</u> Ten aanzien van een expertisecentrum werken de NFU en C-support de komende periode uit hoe kennis en ervaring uit de wetenschap, onderzoek en praktijk op structurele wijze bijeengebracht kunnen worden. Ook hier worden de patiëntenorganisaties bij betrokken.</p> <p><u>Adviespanel Innovatieve Behandelingen COVID19</u> VWS heeft het Adviespanel Innovatieve Behandelingen COVID19 gevraagd ook te adviseren over mogelijke veelbelovende behandelingen voor post-COVID.</p> <p><u>Communicatie</u> Er worden middelen ingezet om de informatiepositie te verstevigen en inzicht te geven welke acties worden uitgevoerd op het post-COVID dossier door het ministerie van VWS. DCO ontwikkelt communicatiemiddelen waarin VWS o.a. (onderzoek)experts aan het woord laat. De middelen die DCO inzet zijn: blogartikelen, video's, sociale media posts en Rijksoverheid.nl. Daarnaast beantwoorden we vragen die via webcare binnenkomen en staat VWS de pers te woord.</p>
<p>Politieke afspraken en betrokken partijen (regeerakkoord, convenant, coalitieafspraken, mijlpalen e.d.)</p>	<p>De motie Omtzigt c.s. (bevorderen structureel meer onderzoek)¹: U kunt hierover aangeven dat we met het veld bezig zijn met de kennisagenda post-COVID en dat daaruit onder meer zal blijken of en welk onderzoek er nodig is. Verder bevordert VWS via ZonMw studies naar post-COVID via het deelprogramma "COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg".</p> <ul style="list-style-type: none"> De motie Hijink en Paulusma (landelijk expertisecentrum, verzameling kennis en expertise)²: Na overleg met de veldpartijen, werken NFU en C-support de vormgeving hiervan nader uit. Daarbij worden ook de patiëntenorganisaties betrokken. <p>De motie Paulusma c.s. (biomedisch onderzoek)³: Via ZonMw lopen achttien onderzoeken naar post-COVID. Van deze onderzoeken zijn twaalf biomedisch van aard dan wel met een biomedische component. Bij de kennisagenda wordt bekeken welke onderzoeken nationaal en internationaal lopen, inclusief de biomedische onderzoeken, en of aanvullend onderzoek nodig is.</p> <ul style="list-style-type: none"> In het rapport van de Gezondheidsraad uit februari 2022⁴ wordt tevens de link gelegd tussen het Post-COVID-Syndroom en langdurige klachten na andere infectieziekten (bijvoorbeeld na een infectie met het Epstein Barr Virus (ziekte van Pfeiffer) en bacteriële infecties zoals Coxiella burnetti (Q-koorts) en

¹ Motie 25295, nr. 1916, lid Omtzigt c.s.

² Motie 25295, nr. 1892, leden Hijink en Paulusma

³ Motie 25295, nr. 1909, lid Paulusma c.s.

⁴ [Advies Langdurige klachten na COVID-19 | Advies | Gezondheidsraad](#)
[Advies Langdurige klachten na COVID-19 | Advies | Gezondheidsraad](#)

	<p>Borrelia burgdorferi (ziekte van Lyme). In dit advies kwam naar voren dat een deel van de patiënten met onder andere deze infectieziekten nog maanden tot jaren na de acute fase van de infectie last hielden van vermoeidheids- en benauwdheidsklachten, psychische problemen en een verminderde kwaliteit van leven.</p>
<p>Cijfers (Vul hier de relevante cijfers in mbt het thema)</p>	<p><u>PDCZ-budget</u> Vanaf 2023 heeft PDCZ het volgende budget:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2023: €200.000,- - 2024: €200.000,- <p><u>Onderzoeken</u> <i>Onderzoeken door ZonMw</i> VWS financiert via ZonMw onderzoek naar de diagnostiek, behandeling en organisatie van zorg van post-COVID. Hiervoor heeft ZonMw het deelprogramma 'COVID-19 aanhoudende klachten en nazorg' gestart. Voor het deelprogramma is in totaal € 7,81 miljoen (dekking met CZ-middelen via PG) beschikbaar gesteld met een looptijd van 2021 t/m 2024. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voor de volgende drie onderdelen is € 3,45 miljoen beschikbaar: <ul style="list-style-type: none"> o Onderzoek naar aanhoudende klachten COVID-19 o Doorontwikkeling van de multidisciplinaire richtlijn voor de behandeling van post-COVID o Onderzoek naar interventies bij herstel- en nazorg bij aanhoudende klachten. Hiervoor staat de subsidieoproep momenteel open. - Voor zorgnetwerken COVID-19 herstel- en nazorg en kennishiaten rondom de organisatie van zorg wordt circa €3,3 miljoen beschikbaar gesteld via subsidieoproepen. - De overige €1,06 miljoen is beschikbaar voor o.a. programmakosten, communicatie en implementatie. <p>Aanvullende onderzoeken 2023 die biomedisch zijn (i.o.m. ZonMw en GMT; de kosten zijn nog niet in kaart gebracht.).</p> <p><i>LongCOVID-onderzoek RIVM</i> Het RIVM onderzoekt met het LongCOVID-onderzoek de lange termijn gezondheidsimpact van COVID-19, als onderdeel van het brede COVID-programma van het RIVM. Hiervoor is ca. € 1 miljoen voor begroot in het COVID-programma van het RIVM voor de periode van 2021 t/m 2023. Het gaat om ongeveer € 333.333,33 per jaar.</p> <p><i>Onderzoek C-support</i> Ook zijn er middelen beschikbaar voor onderzoek vanuit het budget voor C-support, dit betreft ca. € 0,5 miljoen over de periode 2021 t/m 2023. De verdeling is als volgt: € 104.998,- (2021), € 224.132,- (2022) en € 231.073,- (2023).</p> <p><u>Kennisagenda</u> De precieze kosten hiervan zijn nog niet bekend.</p> <p><u>Expertisecentrum</u> De precieze kosten hiervan zijn nog niet bekend.</p> <p><u>Communicatie</u> € 200k voor het maken van artikelen, blogs en filmpjes (onder voorbehoud van eventuele besluitvorming hierover). De precieze kosten hiervan zijn nog niet bekend.</p>